

ת"פ 18158/10/13 - מדינת ישראל נגד ש.ל

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"פ 18158-10-13 מדינת ישראל נגד ש.ל

בפני כבוד השופט צחי עוזיאל
המאשימה: מדינת ישראל
נגד ש.ל (עציר)
הנאשם: ע"י ב"כ, סנגור מטעם הסנגוריה הציבורית

החלטה

האם בית המשפט מוסמך לפטור את הסנגוריה הציבורית, כבקשתה, מהמשך ייצוגו של נאשם, לאחר שנתקבלה חוות דעת פסיכיאטרית בעניינו ממנה עולה כי אינו כשיר לעמוד לדין ואינו אחראי למעשיו? זו השאלה שהובאה לפתחי.

1. ביום 8.10.13 הוגש לבית משפט השלום ברמלה כתב האישום הנוכחי נגד הנאשם, במסגרתו יוחסו לו עבירות אימים וניסיון תקיפה סתם, שביצע לכאורה ביום 1.10.13 במסגרת דיון שנערך בעניינו בהליך אחר בבית המשפט המחוזי מרכז בלוד. בהתאם לעובדות כתב האישום, במסגרת הדיון בהליך האחר, איים הנאשם על השופטת ועל הסנגור שייצג אותו וכן ניסה לתקוף את השופטת, עת "**השליך בחוזקה אסופת דפים שאחז בידו לעברה של כבוד השופטת...**". בשולי כתב האישום, הודיעה המאשימה, בהתאם להוראות סעיף 15(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן - **חוק סדר הדין הפלילי**), כי ישנה אפשרות שתעתור למאסר בפועל.

2. במקביל להגשת כתב האישום, הגישה המאשימה בקשה למעצרו של הנאשם עד לתום ההליכים נגדו (מ"ת 18182-10-13). במסגרת הליך המעצר, עתרה הסנגוריה הציבורית, על רקע התנהגות הנאשם כלפי סנגורים קודמים שייצגו אותו בהליכים קודמים, לשחררה מהמשך ייצוגו של הנאשם. ביום 23.10.13, במסגרת הליך המעצר, נעתר בית המשפט בראשון לציון לבקשה ופטר את הסנגוריה הציבורית מהמשך ייצוגו של הנאשם. באותה החלטה, הורה בית המשפט על שחרורו של הנאשם ממעצר, בשל היותו עצור בתיק אחר. ערר שהגישה המאשימה על שחרורו של הנאשם נתקבל על-ידי בית המשפט המחוזי בלוד, שהורה על מעצרו עד לתום ההליכים (עמ"ת 51553-10-13).

3. בהמשך, ביום 4.11.13, הורה בית המשפט העליון כי הדיון בכתב האישום הנוכחי יועבר למחוז עמוד 1

אחר והמשך הדין יתקיים בבית משפט השלום בתל-אביב.

השתלשלות ההליכים בתיק העיקרי

4. ביום 27.11.13, לאחר שהתיק הועבר לשמיעה בפניי ונוכח העובדה שלא התייצב לדיונים סנגור ציבורי (למרות החלטות בית משפט השלום ברמלה מימים 6.11.13 ו- 7.11.13), קבעתי בהחלטתי מאותו היום כי **"מעיון בפרוטוקול הדיונים הקודמים, עולה כי לא ניתן פטור לסנגוריה הציבורית מייצוגו של הנאשם בהליך שבפניי. בנסיבות אלה, יועבר הפרוטוקול לסנגוריה הציבורית על מנת שימונה סנגור לנאשם"**.
5. בדיון שנערך בפניי ביום 4.12.13, לאור דברים שאמר הנאשם בדיון בקשר לעברו הפסיכיאטרי, ובהיעדר התנגדות מטעם המאשימה, הוריתי, כפי שהורה גם קודם לכן בית משפט השלום ברמלה (ראה החלטות מימים 6.11.13 ו- 7.11.13), על הפניית עניינו של הנאשם לפסיכיאטר המחוזי לקבלת חוות דעת בשאלת כשירותו. באותה החלטה, ומשלא התייצב סנגור לדיון, הוריתי, שוב, על העברת הפרוטוקול לסנגוריה הציבורית לבחינת שאלת מינוי סנגור.
6. בהמשך, ביום 9.2.14, הגישה הסנגוריה הציבורית בקשה לפטור אותה מייצוג הנאשם (הבקשה הוכתרה "הודעה מטעם הסנגוריה הציבורית" - ככל הנראה נוכח החלטות קודמות, בהן צוין, כי עליה לשקול מינוי סנגור - למרות קיומה של חובת ייצוג), במסגרתה צוין כי הנאשם מוכר היטב לסנגוריה הציבורית ויוצג בעבר על-ידי סנגורים ציבוריים מטעמה, כי מעולם לא השכיל לשתף פעולה עם סנגוריו השונים ואף התנהג כלפיהם בצורה בוטה ומזלזלת. עוד צוין, כי יש לקחת בחשבון שגם כתב האישום הנוכחי מייחס לנאשם בין השאר איומים כלפי סנגור ציבורי.
7. בטרם קיום דיון בבקשת הסנגוריה הציבורית, נתקבלה חוות דעת הפסיכיאטר המחוזי מיום 19.2.14 ממנה עולה כי הנאשם **"במצב פסיכוטי ממושך, כולל בעת ביצוע העבירה, ולא היה מסוגל להבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור ולא היה מסוגל לשלוט בדחפיו התוקפניים"**. עוד עולה מחוות הדעת, כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדיון, שכן **"אינו מסוגל להבין ולעקוב אחר ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו... אינו מסוגל לעזור ולהיעזר בעורך דינו"**. בשולי חוות הדעת, המליץ הפסיכיאטר המחוזי על מתן צו אשפוז.
8. נוכח תכנה של חוות הדעת, הודיעה המאשימה, בדיונים מימים 20.2.14 ו- 24.2.14, כי תעתור להפסקת ההליכים בהתאם להוראות סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א - 1991 (להלן - **חוק טיפול בחולי נפש**) ומתן צו אשפוז, אם כי לשיטתה יש מקום לעשות כן בנוכחות סנגור ציבורי.
9. בדיון שהתקיים 24.2.14, עמדה הסנגוריה הציבורית על בקשתה שלא לייצג את הנאשם לאור ההיסטוריה, שחלקה פורטה בבקשתה בכתב. לגישת הסנגוריה הציבורית, בית המשפט מוסמך, חרף קיומה של

חובת מינוי סנגור, לפטור הסנגוריה הציבורית מייצוג, שכן, כנטען, אין כל תועלת או אפקטיביות בייצוגו.

דין והכרעה

10. בפתח הדיון, יוזכר כי ביום 27.11.13 הוריתי, בהתאם לחובה המנויה בסעיף 15 לחוק סדר הדין הפלילי, על מינוי סנגור ציבורי ובאף שלב לא ניתן פטור לסנגוריה הציבורית מלהמשיך ולייצג את הנאשם בהליך העיקרי (להבדיל מהליך המעצר). בנסיבות אלה, נדרשת למעשה הכרעה בעתירתה של הסנגוריה הציבורית לפטור אותה מהמשך ייצוג ולא בעתירה, כפי שכונתה על-ידה, שלא למנות לנאשם סנגור מטעמה.

משקיימת חובת מינוי סנגור, כמו בענייננו, יש למנות לנאשם סנגור ציבורי ורק לאחר שמונה לו סנגור, רשאי בית המשפט, בהתאם להוראות סעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי, לבחון הפסקת הייצוג והימנעות ממינוי סנגור אחר. דברים אלה עולים במפורש מלשון סעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי לפיו "**הרשה בית המשפט לסניגור להפסיק לייצג את הנאשם מחמת שלא שיתף פעולה עם סניגורו, רשאי בית המשפט, על אף האמור בסעיף 15, לא למנות לנאשם סניגור אחר אם ראה שאין בכך להועיל**" ואף מתקנה 8(א) לתקנות הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו - 1966, לפיה "**ראה הסנגור הציבורי מחוזי כי...האדם שמונה לו סנגור מסרב לשיתף פעולה עם סנגור ציבורי או כי יש ביניהם חילוקי דעות הפוגעים באפשרות לתת ייצוג נאות, רשאי הוא לפנות לבית המשפט שבו מתנהל ההליך נגד המבקש, כדי לבקש את רשות בית המשפט להפסקת הייצוג בידי הסנגוריה הציבורית**" (ראה בהקשר זה גם ע"פ 7576/09 הסנגוריה הציבורית מחוז דרום נגד מדינת ישראל (נבו, 24.9.09), פסקה 4).

11. בענייננו, יש להדגיש כי חובת מינוי סנגור ציבורי לנאשם נבעה משני מקורות: **האחד** - סעיף 15(א)(3) לחוק סדר הדין הפלילי המורה על מינוי סנגור לנאשם מקום בו "**יש חשש שהוא חולה נפש**" (שאלת מצבו הנפשי של הנאשם הועלתה עוד בדיון שהתקיים בבית משפט השלום ברמלה (ראה החלטות מימים 6.11.13 ו-7.11.13); **השני** - סעיף 15(א)(5) לחוק סדר הדין הפלילי, שכן, כאמור, "**התובע מסר הודעה כאמור בסעיף 15א(א) או (ב) לגבי הנאשם, בדבר האפשרות שהתובע יבקש מבית המשפט להטיל עליו עונש מאסר בפועל אם יורשע**". יחד עם זאת, כפי שצוין לעיל, סעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי מסמך את בית המשפט להורות על הפסקת הייצוג מטעם הסנגוריה הציבורית ודומה כי הטעמים שמנתה הסנגוריה הציבורית, לרבות העובדה שמדובר במי שנהג בצורה מזלזלת, בוטה ולעיתים אלימה כלפי סנגורים ציבוריים קודמים מצדיקה, ככלל, היעדרות לבקשה להפסקת ייצוג. בהקשר זה ראוי להפנות לדברי בית המשפט העליון בע"פ 7576/09 בעניין **הסנגוריה הציבורית מחוז דרום** הנ"ל לפיהם "**לא יעלה על הדעת כי ניתן לכפות במצב דברים זה מינוי סנגור הנתון לסיכון פיזי כאמור, ואף לא מקום בו נתון הסנגור לחרפות וללשון משתלחת**".

12. עם זאת, שונים הם פני הדברים כאשר בית משפט סבור, על פי ראיות שהובאו בפניו, אף מיוזמתו של בית המשפט, כי הנאשם הוא חולה נפש (להבדיל ממקום בו "**יש חשש שהוא חולה נפש**") ואינו מסוגל, בשל כך, לעמוד לדין ומקום בו נשקלת אפשרות כי בית המשפט ייתן צו אשפוז בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש. במצב דברים זה, חל סעיף 18 לחוק טיפול בחולי נפש הקובע כי "**צו לפי סעיפים 15 עד 17 לא**

ייתן אלא בנוכחות סנגורו של החולה, ואם אין לו, ימנה לו בית המשפט סנגור..", ואשר ממנו נגזרת חובת מינוי סנגור גם כאשר לא מתקיים אחד התנאים המנויים בסעיף 15 לחוק סדר הדין הפלילי ואף אם קודם לכן היה לנאשם סנגור ציבורי שייצגו הופסק ברשות בית המשפט. לפיכך, גם אם הייתי נעתר לבקשת הסנגוריה הציבורית לפטור אותה בתחילת הדרך מהמשך ייצוגו של הנאשם, מה שלא אירע בפועל, הרי שכעת, בטרם מתן צו לפי סעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש, היה מקום להורות לה, שוב, לייצג את הנאשם.

13. יתר על כן, מקום בו מדובר בחובת מינוי סנגור מכוחו של סעיף 18 לחוק טיפול בחולי נפש, אין, להשקפתי, לבית המשפט סמכות לפטור את הסנגוריה הציבורית מהמשך ייצוגו של הנאשם, וזאת משני טעמים: **ראשית** - סמכותו של בית המשפט לפטור את הסנגוריה הציבורית מייצוג נאשם במקרים של חובת ייצוג מוסדרת בסעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי, המאפשר חריגה, בהתאם ללשונו, מהחובה המנויה בסעיף 15 לחוק סדר הדין הפלילי בלבד ולא מהחובה המנויה בסעיף 18 לחוק טיפול בחולי נפש. **שנית** - פטור מייצוג נאשם במקרים של חובת ייצוג ניתן כאשר בית המשפט משתכנע כי ההגנה שניתנת לנאשם, שאינו משתף פעולה או אינו מעוניין בייצוג מטעם הסנגוריה, לאו הגנה היא או חסרת תועלת. לעומת זאת, כאשר מדובר בייצוג חולה נפש שאינו כשיר לעמוד לדין וכאשר שאלת הפסקת ההליכים נגדו ומתן צו אשפוז או צו מרפאתי עומדים על הפרק, הרי שהגנת הנאשם אינה נמדדת רק לפי מדד של שיתוף פעולה, אלא נגזרת בעיקר מזכותו של החולה, שאינו מסוגל לטעון לעצמו, להיות מיוצג על-ידי גורם מקצועי, שישמור על מכלול האינטרסים והזכויות שלו הן כנאשם, הן כחולה והן כנאשם שהוא חולה. בהקשר זה, ראוי להפנות לדברי בית המשפט העליון ברע"פ 2060/97 **ו.כ נגד הפסיכיאטר המחוזי** (נבו, 11.3.98) - עת נדונה סוגיית ייצוג חולה נפש בפני ועדה פסיכיאטרית ובהתייחס להוראות סעיף 18 לחוק טיפול בחולי נפש, לפיהם **"..כשם שלא יעלה על הדעת ליתן צו שיפוטי לאשפוז בלא נוכחות סניגור, כן לא יעלה על הדעת ליתן הוראת אשפוז על-ידי הפסיכיאטר המחוזי בלא נוכחות סניגור"**.

14. חשיבותו של ייצוג משפטי בעניינו של חולה נפש בהליכים בהם נדונה שאלת אשפוזו נלמדת אף מהוראות סעיף 29א(ג) לחוק לטיפול בחולי נפש, שתוקן בשנת 2004, הדין בזכות ייצוג בפני ועדות פסיכיאטריות ולפיו **"היה החולה מאושפז או נמצא בטיפול מרפאתי על פי צו בית משפט, זכאי הוא להיות מיוצג בדיונים כאמור בסעיף קטן (א), על ידי סניגור ציבורי שמונה לפי הוראות חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995"**. הוראה זו והוראות נוספות המוסדרות בתקנות טיפול בחולי נפש (ייצוג משפטי בטיפול כפוי), תשס"ו 2006, אך ממחישות את החשיבות שראה המחוקק בייצוג משפטי על-ידי סנגור ציבורי כאשר נדון עניינו של נאשם שהוא חולה נפש בפני בית משפט או בפני ועדה פסיכיאטרית.

15. בטרם סיום, מצאתי לציין כי לא נעלמה מעיני טענת הסנגוריה הציבורית בדבר התנהגותו הבוטה של הנאשם והאלימה לעיתים, המקשה על קיום קשר בין סנגור ציבורי לבין הנאשם, אלא שאינני סבור, כאמור, כי נתון זה מאפשר מתן פטור מייצוג. בטוחני, כי גורמי הסנגוריה הציבורית ימצאו את הדרך הנכונה לספק הגנה נאותה לסנגור הציבורי המייצג את הנאשם על מנת לאפשר לו לתת לנאשם ייצוג משפטי הולם במסגרת הדין בבקשת המאשימה להפסקת ההליכים ומתן צו אשפוז.

16. לאור כל האמור, בקשת הסנגוריה הציבורית לפטור אותה מייצוג הנאשם - נדחית.

17. ניתן לפרסם החלטה זו בנוסחה המקורי ללא פרסום שמו של הנאשם.

ניתנה היום, ג' אדר ב תשע"ד, 05 מרץ 2014, במעמד התובעת ונציגת הסנגוריה הציבורית, עו"ד אביגיל ארד-אליעזר.